

KLAŠTORISKO.

Tábor jsem hledal, Nový Tábor, ne ten v pruském Slezsku založený českými emigranty, nýbrž mnohem starší Nový Tábor, v Uhrách, na Slovensku ve Spišské stolici. Petr Aksamit, jenž se psal z Lideřovic po tvrzi Lideřovicích nedaleko Tábora nad Lužnicí, někdy hejtman v tábořské obci „polem pracující“, pak vrchní velitel rot spojených u válečné bratrstvo v Uhrách, založil asi v polovici patnáctého století tvrz na Zelené Hůře opodál Hrabošic a dal té tvrzi jméno Tábor.

Na své studijní cestě Slovenskem zamířil jsem i k ní, ohledat ji, vlastně už jen její městiště, a při tom také podívat se na Klaštorisko. Z Popradu jedete několik málo stanic na východ směrem ke Košicům a vystoupíte v Hrabošicích, jež Maďaři přejmenovali na Kápósztafalú. Osamělá, malá stanice, ode vsi stejného jména dobré půl hodiny. Na stanici prázdná. Jenom pošta, vesnický, nekrytý vozík o jednom koni čeká. Náklad nedošel žádný, vše, co vlak jí přivezl, má místa až na zbytek v truhlíku pod sedadlem. Na vozíku místa dost i pro nás. Poštovský, vlastně mladý, hovorný soused ze vsi, sotva že jsme vyjeli, se nás ptá, umíme-li anglicky. Aha,

zase Američan, jakých teď na Slovensku dosti. Po- byl nějaký rok v Americe a zašetřiv něco peněz, vrátil se domů a hospodaří. Se zásobou peněz přinesl i zásobu angličiny. Je hovorný, ochotný, ví o Zelené Hůře, a i že na ní stával hrad, zná také Klaštorisko.

Jedeme polem, svahem ne prudkým. Ves v mírné, rovné padolině, čistá ves se zajímavým kostelem. Ticho, placho všude; jeť nedělní dopoledne.
„Kde Zelená Hůra?“

Náš „poštovský“ ukazuje ode vsi na jih přes luka, za nimiž řada lesnatých vrchů a chlumů; za těmi hned pásmo strmých kopců přes devět set, přes tisíc metrů vysokých, a na těch les a les, samý širý hvozd. Mezi oběma pásmy prodírá se Hernad; nad ním v tom předním pásmu nejvyšší vrch (658 m.), toť Zelená Hůra. Tam stál Tábor. Průvodčí ukazuje dále za řeku, na ty zadnější vysoké hory, na divočinu jejich lesů, a hlásí:

„A tam Klaštorisko.“

Mapa generálního štábu udává, že i tam vede vozová cesta, na Klaštorisko a hřebenem dále, přes tisíc metrů vysoko samými hvozdy. Náš mladý soused se nabízí, že nás tam doveze, že tu bude hned, jen co poštu odevzdá.

Byl od slova. Jen jsme se v židovské, zajímavé krčmě jakž takž posilnili, přihrčel vozík. Jedeme ze vsi pěknou, rovnou silnicí na jihovýchod, ne však daleko. Záhy zabočíme na levo a mokřinatým pastviskem, rozjetou necestou míříme k úpatí hor za Hernadem; již jsme pod krytem jehličnatého lesa. Cesta, jež na mapě vypadala tak pěkně jako jiné na dolině, je rozhodně zlá a pořád stoupá, pořád hor'sa, hor'sa (vzhůru). Kolem samý les, tichý, hluboký; tímto jako zakletým hvozdem jedeme rovně

vzhůru, oklikou ve stráni, strmě, strměji. jako do střechy. Nezbývá nežli sléztí.

Stoupání, ač namáhavé, je rozkoší proti té jízdě ve zmitajícím se, přes kameny vyskakujícím voze. Hnědáček má těžkou robotu se stoupáním i s prázdným vozem. Chudák, seká nohami, aby se zachytil. Má co léztí a co táhnouti; lehký jinak vozík je mu broznou přítěží, dolů jej táhnoucí. Kůň napíná síly, hřbet má již do oblouku, postraňky jako struny, kamení hrčí pod kopyty a vůz sebou hází, lítá z prava na levo, nachyluje se; chytáme jej, podpíráme, kameny podkládáme, když hnědák nemůže dál a zastavuje se pro oddech. A zase tlačíme vůz, když kůň vyrazil, když to jde zase dál a zase výše, výš.

V pravo stráň, v levo prudké svahy i srázy, traťící se v šeru nekonečného lesa. A před námi cesta jako střecha. Hnědák se jí lekl, zaráží, nechce dál, nedbá pobídek, couvá, odskakuje na levo, k srázu a nechce a nechce dál. Ať zůstane, rozhoduju, a mladý soused ochotně přijímá. V ohebu cesty, kde na nějaký metr poněkud volněji, vypřáhl koně, u stromu uvázal a náručkou sena zabavil. S mou pomocí odstrčil vůz, podložil kola a chtěl nás vésti dál. Ptám se, může-li koně tak samotna v lesích nechatí. Usmál se, a že kdo by mu ho tu vzal, tu že není zlodějí.

Jdeme. V pravo v levo u cesty zasvítlí mezi stromy veselejší barva, tu velký, horský zvonek, tu náprstník, tam lilie zlatohlavá; i kopretina, bůh ví, jak sem zbloudilá, se zabělá, dále za ní rozlézá se půdou temně zelený barvínek. Stoupáme, kus jdeme dolů, oupadem, zase nahoru a pak už rovněji, hřebenem. Průvodce ukazuje stopy diviaků, divokých kanců, i rozrytou od nich půdu.

Jaká to krkolonná cesta od Hrabošic sem na horu! A není lepší ani s druhé strany, od jihu, po kopcích, kde nekonečná poušť letanovských Jesů. A v této poušti, na této osamělé výši mezi hvězdy stával klášter; sem se utekli v třináctém století „sirutkové sv. Brunona“, mniši kartusiáni, zde žili dle přísné své řehole, v ustavičném mlčení, pobožnostech i těžké práci.

„Lapis refugii“, „Skála útočiště“ pojmenovali své kartouzy. Co svízelo bylo, nežli ten klášter tu vystavěli, co zkusili robotníci, nežli sem navozili a snad i nanosili kámen, vápno a jiné stavivo! Mocní pánové přáli mnichům. Tak Sigmund král dával jim ročně dvě tůny slanečků, dva postavy bílého sukna a osvobodil je od veškerých berní a platů. Vrstevník jeho, Ladislav Frank, někdy biskup kninský, jenž vrátiv se z Dalmacie, žil v nedalekém klášteře ščavnickém, daroval kartusiánům na Skále útočiště otcovský svůj podíl, několik vsí a dvorů. Sám pak přicházel několikrát do roka na horu do klášterní samoty, v níž měl svou cellu, aby se tu oddal zbožnému rozjímání o životě a smrti.

Zabočujeme na stezku v levo. Les řidne; pojednou volné nebe nad námi, a před námi širá, travnatá prostora, volná poljana obklopená lesy. Tady na levo, na jejím kraji, u lesa, nedaleko lesnatého srázu dolů k Hernadu zbytky zdi, rozmetané kamení v trávě a v křoviskách černého bezu i ptačího zobu pusté rozvaliny, někdy klášter Lapis refugii, teď Klaštorisko.

Divoký štěkot bílých dvou vlčatých psů nás vítá; hlídají s pastýřem stádo jalovic, bulíkův a telat, pasoucí se opodál poljanou i v pozadí, v travnatém svahu nad ní, kdež u lesa salaš. Psi utichli, zvonce

se ozvaly ze stáda, křaplavě měkké tony, příjemné zvláště tu v té samotě a v tichu.

Obcházíme rozvalinami kartouzského klášteřa, jenž byl rozlehlý a zdí obehnaný. Samý kámen a troska v křovinách a trávě; jen v nejzachovalejší části, ve zbytecích zděného stavení místo podlahy koberec hustých lopuch. Hluboké, smutné ticho. Bývalo asi také za dávných časů, kdy klášter stál, neboť dle přísné řehole řádové nesměli mnichové ve spolek mluvit. Jen když pěli jitřní v půlnoční čas a odpoledne nešpory a kompletáře, bylo slyšati jejich hlasy. Jinak mlčeli; každý z nich žil sám, jedl sám i sám si jídlo strožil. Jen když někdo z bratří zemřel nebo o řádových slavnostech jídali společně. Žili v pobožnostech i v práci. Bratři laikové pásali stáda také tu na poljaně kolem klášteřa.

Pojednou uhodila na něj zkáza. V kterýsi májový den či snad kterousi májovou noc l. 1433 se přihnala; z dalekých Čech byla. Bratři Táborští pod hejtmany knězem Bedřichem ze Strážnice a Janem Pardusem z Horky dotčeného roku „po veliké noci táhli sú do Spiše“, sedm set jízdných, sedm až osm tisíc pěších s třemi sty vozy. Vpadli z polské strany; záseky v horách odklidili sekerou i ohněm, rychle opanovali průsmyky v Tatrách a vrazili do Spišské stolice. Červený klášter zničili, Kežmarku dobyli na ráz, zmocnili se přemnohých míst, a i sem do té lesní pustiny a samoty pronikli. Klášter vydrancován, zapálen, obořen; mniši se rozprchli. Po dvacíti letech obnovil Jan Monesser z Kežmarku klášter Lapis refugii. Za krátko však přihrnuli se „bratřiči“; válečné roty hrozného bratrstva vydrancovaly klášter na novo a zkazily. Lapis refugii zmizel, zbylo jen Klačtorisko.

Teď tu, kde kdysi hlaholily zbožné zpěvy, i český, divoký křik, je hluboký klid. Lesové mlčí, je ticho, leda že ze stáda se ozve zvonec, a za pobožný zpěv mnicha, „statok“*) pasoucího zazvučí unylá, slovenská píseň — —

Klaštorskem jsme sami chodili. Průvodčího jsme poslali napřed, pro jistotu ke koni. Když jsme k nim dolů hlubinou lesní dorazili, měl náš milý Slovák vatru rozdělanou a opíkal na ní kus slaniny na prut naražené. Kůň už své seno spořádal a stál tiše v chládku. Nastala výprava zpátky na dolinu k Zelené hůře, k Aksamitovu někdy Táboru. Nejprve otočit vůz v lese na úzké cestě, pak pomáhat koni jej zdržovat, aby nesletěl nebo se nepřevrátil na příkré cestě. Pořídili jsme to bez nehody; jen huďák měl odřenou, do krve otlučenou nohu —

1908. (Praemie Umělecké Besedy.)

*) Dobytek.